

DVORANA UNION, MARIBOR, 7. NOVEMBER 2011, OB 19.30
KOMORNI CIKEL 2011/2012, 1. ABONMAJSKI KONCERT

ROBERT AITKEN, flavta
COLINE-MARIE ORLIAC, harfa

PROGRAM JE OMOGOČILA MESTNA OBČINA MARIBOR.
KONCERT JE PODPRLO MINISTRSTVO ZA KULTURO REPUBLIKE SLOVENIJE IN MESTNA ČETRT CENTER.

www.nd-mb.si

Louis Spohr: *Koncertantna sonata*
v *Es duru*, op. 113 za harfo in flavto

Allegro brillante
Adagio
Rondo. Allegretto

Elliott Carter: *Scrivo in vento* (*Pišem v veter*)
za solo flavto

Franz Doppler in Antonio Zamara:
Fantazija Casilda za flavto in harfo

* * *

Henk Badings: *Balada*, za flavto in harfo

Robert Aitken: *Koral* za solo flavto

Marjan Mozetič: *Sonata* za flavto in harfo

Moderato
Uspavanka
Rondo

Kombinacija flavte in harfe ne sodi med pogoste inštrumentalne sestave ali ustaljene komorne zasedbe. S to kombinacijo skladatelji niso preizkušali najnovejših kompozicijsko-tehničnih postopkov, formalnih prijemov ali novih ekspresivnih vsebin. Najbolj znano in skorajda edino delo z železnega repertoarja pa še vedno ostaja Mozartov *Koncert za flavto, harfo in orkester KV 299*. Zdi se, da je bila v preteklosti specifična harmonična zvočnost obeh inštrumentov bolj primerna za lahkotnejše glasbene žanre: za neobvezno glasbeno sproščanje ali prikazovanje virtuoznih spretnosti. Prav to velja za obe deli z nocojšnjega sporeda, nastali v 19. stoletju.

Louis Spohr (1784–1859) je v svojem času veljal za izjemnega violinskega virtuozna in v drugem in tretjem desetletju 19. stoletja tudi za najbolj naprednega skladatelja. Njegov vzpon je bil nenavadno hiter. Tako je že leta 1805 postal koncertni mojster v Gothi, kjer je lahko v miru in v vsakodnevni rutini razvijal svoje dirigentske spretnosti, pridobival izkušnje kot skladatelj in se tudi osebno jasneje profiliral. Kmalu se je pridružil prostozidarski loži in se leta 1806 tudi poročil z odlično harfistko Dorotheo Scheidler. Ureditev družinskih razmer in nabiranje raznolikih vplivov iz let v Gothi je Spohru služilo kot idealna odskočna deska za nadaljnjo bliskovito in bleščečo kariero. Pot ga je namreč iz manjšega nemškega mesta peljala na Dunaj in nato kasneje še v London, Pariz in Kassel. Kot svetovni popotnik se ja tako znašel v stiku z glasbo različnih regionalnih okolij, ki je nato odmevala tudi v njegovih kompozicijah. Če se je v mladosti zgledoval predvsem pri severnonemških mojstrih (J. A. Hiller) in vedno zimzelenem Mozartu, pa se kasneje iz njegovih del kažejo tudi poteze italijanske, Viottijeve »šole« in francoske glasbe (predvsem L. Cherubinija).

V času službovanja v Gothi je napisal vrsto del za violino in harfo, torej skladb, s katerimi sta lahko skupaj z

ženo nastopala na številnih turnejah. Najbolj znana je *Koncertantna sonata op. 113*, ki jo je potrebno razumeti v tradiciji klasicističnih klavirskih sonat z dodatno inštrumentalno »spremljavo« – violina spremlja predvsem akordični inštrument. Kljub temu da je bila žena harfistka, se zdi part harfe pogosto mišljen »klavirsko«, kar ne odraža toliko skladateljevega nepoznavanja specifik inštrumenta, kot zavezanost formalni logiki sonate, po drugi strani pa je mogoče violinski part brez večjih težav prirediti za flavto. Delo je torej domišljeno precej neidiomatsko in nima večjih umetniških hotenj, kar na koncu razkriva tudi oblika: če je prvi stavek še domišljen v strožji sonatni formi, pa sta naslednja dva bistveno bolj svobodna.

Neidiomatskosti pa ni mogoče očitati *Fantaziji Casilda*, ki sta jo v sodelovanju napisala dva izjemna inštrumentalista **Franz Doppler** in **Antonio Zamara**. Skladba je najbrž nastala na Dunaju, kjer sta oba glasbenika delovala v orkestru Dvorne opere. Zamara (1829–1901) je bil tam prvi harfist kar petdeset let. Doppler (1821–1883) pa je najprej igral flavto, nato pa se je dokazal tudi kot pedagog, kot spreten prirejevalec (kar je dokazal predvsem z inštrumentacijo Lisztovih *Madžarskih rapsodij*) in vodja dvornega baleta. Fantazije ne gre razumeti le v smislu priložnosti za virtuozne ekshibicije obeh inštrumentalistov, temveč tudi kot svojevrstno reklamo. Delo je namreč dobilo naslov po danes pozabljeni operi *Casilda* saksonskega vojvode Ernesta II. in je domišljeno kot niz obdelav najbolj prikupnih opernih melodij. Vsak odsek prinaša najprej temo, nato pa tudi njeno variacijo, ki je ponavadi zelo razširjena, virtuozno »obogatena« in služi kot most k naslednji viži. Skladba nas preseneča z nenavadnimi harmonskimi sekvencami in barvno raznolikostjo.

V 20. stoletju so skladatelji več pozornosti posvečali specifikam posameznih inštrumentov, bistveno bolj pa

sta se ločili tudi zvrsti popularne in umetniške glasbe. Nizozemski skladatelj **Henk Badings** (1907–1987) se je rodil na Javi, vendar pa se je leta 1915 kot sirota preselil v Evropo. Želel se je ukvarjati z glasbo, nad čim pa njegov skrbnik ni bil najbolj navdušen. Zato je Badings študiral na tehnični univerzi in se tam zaposlil tudi kot asistent za paleontologijo in geologijo. Glasbe se je učil kot samouk, v dvajsetih letih pa tudi pri W. Pijperju, takrat osrednjem nizozemskem kompozicijskem pedagogu. Razmerje z učiteljem ni bilo najbolj harmonično in pravo priznanje si je Badings prislužil šele po izvedbi svoje *Prve simfonije*, ko sta njegove skladbe v svoj repertoar vključila tudi slavna dirigenta Kraljevega orkestra Concertgebouw, E. von Beinum in W. Mengelberg. Kasneje se je Badings uveljavil predvsem kot izjemen kompozicijski pedagog in je sprva učil na Univerzi v Utrechtu, nato pa na Državni visoki šoli za glasbo v Stugarttu.

Slogovno je Badings sprva asimiliral barvitost francoske impresionistične barvne občutljivosti z »nemškimi« občutki za uravnoteženost forme, v petdesetih letih pa je razvil posebne lestvice s šestimi ali osmimi toni, ki so izhajale iz lestvičnega sistema 31 tonov, temelječem na zalogi alikvotov in četrttonov. Zaradi svoje osnovne tehnične izobrazbe so ga zanimale tudi akustične specifikke zvoka, zato ne preseneča, da je postal vodja Philipsovega znanstvenega laboratorija in da je od šestdesetih let dalje ustvaril tudi mnogo elektroakustičnih kompozicij. Badingsov opus je izredno obsežen, leta 1950 pa je, tik preden je razvil svoje izvirne lestvične sisteme, napisal *Balado* za solista Kraljevega orkestra Concertgebouw. Skladba je sestavljena iz štirih delov, ki so povezani brez premora. Po krajšem, počasnem uvodu sledi hitrejši del s poudarjeno lirično melodično linijo flavte, ki se razvije v briljantno kadenco. V počasnem stavku izstopajo sonorne harmonije harfe, zadnji del pa je domišljen kot igriv rondojski finale z epizodo

za solistično harfo, ki prinaša okus po baladnem »zgodbarstvu« preteklih časov.

Badingssov generacijski vrstnik je **Elliott Carter** (1908), ki pa se je sprva posvetil študiju angleške literature, grščine in filozofije. Že kot mladenič se je aktivno spoznaval z naj sodobnejšimi glasbenimi trendi na večerih s Charlesom Ivesom, nato pa je odšel v Francijo na študij kompozicije k slavni Nadii Boulanger, ki je Carterja vpeljala v svet bolj konservativne neoklasicistične estetike. Do petdesetih let je Carter sledil zgledom svoje mentorice, a pravi preboj mu je uspel šele takrat, ko se mu je povrnila »ivesovska« želja po inovativnosti. Svoj značilni kompozicijski jezik je razvil predvsem na podlagi intenzivnega študija ritma, zaradi česar so Carterjeva dela ritmično-metrično pogosto zelo kompleksna in izrabljajo poliritmične kombinacije ter proporcionalne menjave tempov. V osemdesetih letih se je Carter preselil v Evropo. To je bil v Združenih državah čas močnega upora proti modernizmu, zato je Carter kot zapriseženi inovator postajal v New Yorku vse bolj izoliran. V Evropi je sprva nastala vrsta krajših del, v katerih je skladatelj vso pozornost posvečal najmanjšim inštrumentalnim vzgibom in glasbenim frazam. V tej luči lahko razumemo tudi njegovo delo *Scrivo in vento* za solistično flavto, nastalo leta 1991 in posvečeno prav nocojšnjemu solistu R. Aitkenu. Naslov je povzet po Petrarkovi pesmi in naključje je hotelo, da je bila krstna izvedba dela 20. julija 1991, torej točno na Petrarkini 678. rojstni dan. Flavta v skladbi predstavlja kontrastne ideje in zvočne registre, s čimer je skladatelj uglasbil paradoksalno naravo pesmi.

Marjan Mozetič je bil rojen slovenskim staršem leta 1948, samo štiri leta kasneje pa je družina emigrirala v Kanado. Mozetič je sprva študiral kompozicijo na Univerzi v Torontu, nato pa se je izpopolnjeval v Evropi, pri slavnih L. Beriu in F. Donatoniju v Sieni in pri D. Bed-

fordu v Londonu. Tako ne preseneča, da se je v svojih prvih kompozicijskih letih zavezal modernističnemu izročilu. Postal je direktor ansambla za sodobno glasbo Arraymusic in prejel drugo nagrado na skladateljskem tekmovanju Gaudeamus, nato pa se je odločil za radikalno slogovno spremembo. Pot do novega glasbenega izraza je sprva iskal prek minimalizma in jo nato našel v »postmodernističnem romanticizmu«, kot svoj slog opisuje skladatelj sam. Tako Mozetič od osemdesetih let naprej ustvarja poslušalcem lažje dostopno glasbo, ki se zdi mešanica tradicionalnih prijemov, popularne glasbe in določenih modernističnih postopkov. Vse to je značilno tudi za *Sonata*, napisano jeseni leta 1983. Skladatelj izpolnjuje klasično sonatno obliko, ki pa jo zapolni z repetitivnimi melodičnimi obrasci in konstantnim metričnim utripom ter tako zadosti enačbi: staro + novo = poslušljivo.

Nocojšnji solist **Robert Aitken** (1939) se ni uveljavil samo kot izstopajoči inštrumentalist, temveč tudi kot dirigent, skladatelj in organizator koncertov sodobne glasbe (je dolgoletni direktor koncertne serije New Music Concerts v Torontu). Aitken je poleg flavte študiral tudi kompozicijo pri J. Weinziweigu, podobno kot Mozetič. Aitkenov opus je skromen, a zato toliko bolj premišljen. Najpomembnejše impulze je dalo skladateljevo petmesečno bivanje na daljnem vzhodu. V Aitkenovih delih tako odmevajo vplivi vzhodne glasbene tradicije, ki se kažejo v nenavadni uporabi diatonike. Svoj *Koral* je skladatelj napisal leta 1977. Skladba se napaja pri organumski zvočnosti vzporednih kvart in kvint, ki jih skuša izvajalec doseči s hkratnim pihanjem in petjem. Takšni efekti in še nekaj drugih nenavadnih tehnik igranja na flavto je med seboj logično povezanih v homogeno teksturo.

Gregor Pompe

Robert Aitken

Kanadski flavtist, skladatelj in dirigent Robert Aitken je po študiju flavte v Torontu, star šele dvajset let, postal prvi flavtist Simfoničnega orkestra iz Vancouvra, obenem pa je nadaljeval študij kompozicije pri B. Pentland. Za tem je študiral elektronsko glasbo pri M. Shaefferju in kompozicijo pri J. Weinzeigu na Univerzi v Torontu. Aitkenov najpomembnejši učitelj flavte je bil Marcel Moyses, izpopolnjeval pa se je tudi pri drugih izjemnih glasbenikih, kot so Jean Pierre Rampal, Severino Gazzeloni, André Jaunet in Hubert Barwähler.

Leta 1964 je skupaj s pianistko Marion Ross in sopranistko Mary Morrison ustanovil Trio Lyric Arts. Med leti 1965 in 1970 je bil zaposlen kot drugi solist flavtist Simfoničnega orkestra iz Toronta, vendar je službo v orkestru opustil in se predal komornemu in solističnemu delovanju. Za svoje nastope je prejel nagrade na mednarodnem flavtističnem tekmovanju v Parizu (1971) in na mednarodnem tekmovanju za flavto v sodobni glasbi (1972) v Royanu v Franciji. Leta 1970 je pri Festivalu Shaw v Ontariu ustanovil cikel »Music Today«, ki ga je prva leta tudi podpisoval kot umetniški vodja. Leta 1971 je z Normo Beecroft soustanovil »New Music Concerts«, kjer je še danes umetniški vodja programa. Leta 1977 je bil eden izmed dvanajstih instrumentalistov, ki so na povabilo Pierra Bouleza izvedli solistični recital na prestižnem pariškem inštitutu za sodobno glasbo, IRCAMu. Med letoma 1960 in 1975 je poučeval na Univerzi v Torontu, med 1972 in 1982 pa na poletni umetniški šoli Shawnigan, kjer je leta 1981 ustanovil tritedenski festival Music at Shawnigan, namenjen nadaljevalnim študijem komorne glasbe. Med leti 1985 in 1989 je bil vodja programa naprednega glasbenega študija v šoli za umetnosti v Banffu. Poleg tega je poučeval na mnogih mojstrskih tečajih po svetu. Med leti 1988 in 2002 je bil profesor na Državni visoki šoli za glasbo v nemškem Freiburgu.

Prav tako je bil zelo aktiven tudi kot dirigent pri ciklu New Music Concerts, z orkestri v Kanadi in na Japonskem,

leta 1987 pa je dirigiral prazvedbo Schaferjevega dela Patria I, posvečeno Kanadski operi.

Kritiki izpostavljajo njegov neverjeten občutek za raznolikost v dinamiki, barvah in vrhunski občutek za fraziranje. Aitken je prejel številne nagrade in častne nazive tako doma kot v tujini (red Kanade, kanadsko glasbeno medaljo, francoski naziv viteza reda umetnosti in pisma). Zanj so spisali več kot 50 del, ki so nastala izpod peres skladateljev, kot so George Crumb, Elliott Carter, Toru Takemitsu, R. Murray Schafer in mnogi drugi. Posnel je več kot 40 zgoščenk. Kljub temu, da ne piše veliko, velja za enega najboljših kanadskih skladateljev.

Coline-Marie Orliac

Francoska harfistka Coline-Marie Orliac je od svojega debija s šele sedmimi leti s lahko tehnično virtuoznostjo in muzikalnostjo hitro osvojila občinstvo po svetu in žirijo številnih tekmovanj. Pred kratkim je diplomirala na Curtisovem glasbenem inštitutu (študirala je pri Judy Loman in Elizabeth Hainen) in osvojila glavne nagrade na petih mednarodnih tekmovanjih ter igrala z vodilnimi svetovnimi orkestri. Med drugim je dvakrat prejela nagrado Maria Falcaja za najboljšo izvedbo nove skladbe na mednarodnem tekmovanju za harfo v ZDA, osvojila je prvo nagrado na mednarodnem tekmovanju za harfo UFAM, drugo nagrado na tekmovanju Vere Dulove v Moskvi ter zmagala na mednarodnem tekmovanju za harfo v Parizu. Med drugim je igrala z Orkestrom iz Filadelfije pod vodstvom dirigenta Neemeja Järvi in v zasedbi Berlinskih filharmonikov pod vodstvom Simona Rattla. Leta 2006 je pod vodstvom Claudia Abbada nastopala tudi z Mladinskim orkestrom Gustava Mahlerja. Avgusta letos je bila gostujoča solistka pri Sinfonii Varsovi s solistom-dirigentom Maksimom Vengerovim, v Ravelovi skladbi *Cigan*. Dejavnost je tudi kot komorna glasbenica. Leta 2006 je nastopila na Spivakovem festivalu v Moskvi. Je članica visoko cenjenega ansambla Dolce Suono, ki ga sestavljajo člani Orkestra iz Filadelfije in diplomanti Curtisovega inštituta.

Naslednji koncerti Koncertne poslovalnice Narodnega doma Maribor:

torek, 29. november 2011,
ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

2. abonmajski koncert

Orkestrskega cikla

**NORDIJSKI SIMFONIČNI
ORKESTER**

Dirigentka: Anu Tali

Solist: Mihkel Poll, klavir

Spored: A. Pärt, A. Lajovic,

E. Grieg, J. Sibelius

Koncert ob predaji naziva

kulturne prestolnice

Talin – Maribor

sobota, 17. december 2011,
ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

2. abonmajski koncert

Komornega cikla

GODALNI KVARTET TARTINI in
MONIKA LESKOVAR, violončelo

Spored: D. Šostakovič,

C. Debussy, F. Schubert

Narodni dom Maribor napoveduje:

četrtek, 10. november 2011,
ob 20.30

Velika dvorana Narodnega doma

3. koncert Festivala Izzven

VIJAY IYER, klavir

več na www.izzven.si

sreda, 16. november 2011,
ob 20.30

Jazz klub Satchmo

4. koncert Festivala Izzven

SEX MOB (ZDA)

več na www.izzven.si

12. – 15. november 2011,
ob 20.00

Velika dvorana Narodnega doma

Komedija, za abonente

Komedije in izven

MAKS SEKS ŠOP

Igrata: Jagoda Kralj Novak,

Gojmir Lešnjak Gojc

Režija in scenografija:

Samo M. Strelec

Produkcija: Narodni dom Maribor

VEČER

RTS

Informacijska pisarna
Narodnega doma Maribor,
Ulica kneza Kocjla 9,
vsak delavnik
od 10. do 17. ure,
v soboto od 9. do 12. ure
ter uro pred prireditvijo
v preddverju
dvorane Union.

T:
(02) 229 40 11
(02) 229 40 50
040 744 122
031 479 000

E: vstopnice@nd-mb.si

www.nd-mb.si

Naklada: 200 kom